

**Звіт про громадське обговорення проєкту наказу
Міністерства освіти і науки України «Про державну атестацію наукових
установ та закладів вищої освіти в частині провадження такими
зкладами наукової (науково-технічної) діяльності».**

1. Найменування органу виконавчої влади, який проводив обговорення

Міністерство освіти і науки України.

2. Зміст питання або назва проєкту акта, що виносилися на обговорення

Проєктом акта пропонується затвердити Методику оцінювання ефективності наукової (науково-технічної) діяльності наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження такими зкладами наукової (науково-технічної) діяльності (далі – Методика) та Положення про експертні групи та експертну комісію з питань проведення державної атестації наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження такими зкладами наукової (науково-технічної) діяльності (далі – Положення).

Зазначена Методика розроблена на виконання пункту 5 Порядку проведення державної атестації наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження такими зкладами наукової (науково-технічної) діяльності, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 р. № 540.

Над підготовкою пропозицій до проєкту Методики та проєкту Положення впродовж грудня 2023 року – березня 2024 року працювала робоча група з розроблення Методики оцінювання ефективності наукової (науково-технічної) діяльності наукових установ та закладів вищої освіти в частині провадження такими зкладами наукової (науково-технічної) діяльності за окремими науковими напрямами під час проведення державної атестації, утворена наказом Міністерства освіти і науки України від 16.11.2023 № 1402, до складу якої було залучено представників закладів вищої освіти, Національної академії наук України, національних галузевих академій наук, Національного фонду досліджень, Наукового комітету Національної ради України з питань розвитку науки і технологій та іноземних експертів.

Громадське обговорення проводилося у формі електронних консультацій. Проєкт акта було розміщено 18 квітня 2024 року на офіційному вебсайті Міністерства освіти і науки України за посиланням:

<https://mon.gov.ua/news/mon-proponue-dlya-gromadskogo-obgovorennya-proekt-nakazu-pro-derzhavnu-atestatsiyu-naukovikh-ustanov-ta-zakladiv-vishchoi-osvitiv-chastini-provazhennya-nimi-naukovoi-naukovo-tekhnichnoi-diya>

Зауваження та пропозиції до проєкту акта приймалися до 17 травня 2024 р. на електронну адресу: kateryna.zuieva@mon.gov.ua.

3 Інформація про осіб, що взяли участь в обговоренні

Протягом встановленого для обговорення з громадськістю терміну надійшло близько 150 пропозицій (обсягом більше 460 сторінок) від суб'єктів наукової та науково-технічної діяльності – вчених, закладів вищої освіти (далі – ЗВО), наукових установ (далі – НУ), Національної академії наук України, національних галузевих академій наук, Міністерства оборони України, а також від Українського національного осередку Коаліції з розвитку оцінювання наукової діяльності (CoARA), Консорціуму проєкту «Відкрита наука для української системи вищої освіти» (Open4UA), Голландської дослідницької ради (NWO) ресурсу EIFL – Електронна інформація для бібліотек, Делфтського технологічного тощо. Пропозиції надходили від НУ і ЗВО різних типів та форм власності.

4. Інформація про пропозиції, що надійшли до Міністерства освіти і науки України за результатами обговорення проєкту акта

Пропозиції, які надійшли під час громадського обговорення, стосувалися у переважній більшості необхідності врахування в проєкті Методики, додатках до неї та проєкті Положення специфіки діяльності наукових установ та закладів вищої освіти різних наукових напрямів, галузей, спеціальностей, а також доцільності одночасного проведення державної атестації НУ та ЗВО за відповідним науковим напрямом.

Окремі пропозиції, що надходили від НУ та ЗВО, стосувалися:

вимоги щодо мінімальної кількості штатних працівників, які працюють за відповідним науковим напрямом за основним місцем роботи, необхідної для проходження державної атестації;

тлумачення окремих положень Методики, зокрема щодо подання та оцінювання описів впливів результатів діяльності НУ/ЗВО на розвиток науки, суспільства та економіки;

переліку та кількості описів впливів, які може подавати наукова установа/заклад вищої освіти та їх підтверджень;

уточнення повноважень Міністерства освіти і науки України, експертних груп та експертної комісії під час проведення державної атестації;

уточнення процедури обрання голів експертних груп;

порядку повернення на доопрацювання матеріалів, поданих НУ/ЗВО для проходження державної атестації;

порядку розрахунку питомих показників результативності (індикаторів) та визначення класифікаційної оцінки;

необхідності перегляду та уточнення коефіцієнтів регіональної підтримки;

обрахунку атестаційної оцінки та віднесення НУ/ЗВО до однієї з чотирьох груп А, Б, В або Г;

доповнення новими обліковими одиницями або уточнення визначення показників кадрового потенціалу (P_i), показників результативності (R_i) та показників фінансової діяльності (Φ_i), зазначених у додатку 2 до Методики;

доопрацювання форм, які необхідно заповнювати НУ/ЗВО;
формування та організації роботи експертних груп та комісії з питань проведення державної атестації;

вимог до потенційних експертів та врегулювання можливого потенційного конфлікту інтересів.

Додатково було запропоновано:

розділити процедуру атестації НУ і ЗВО, оскільки ЗВО поєднують у своїй діяльності освітню та наукову складову, що відповідно відображається на показниках їх діяльності;

оцінювати науково-організаційну діяльність, зокрема організацію наукових, науково-практичних конференцій, симпозіумів, шкіл, семінарів, в яких НУ/ЗВО є організатором, або співорганізатором;

при оцінюванні науково-технічних розробок перейти на врахування прийнятих у країнах Європи відомих рівнів технологічної готовності розробок (TRL, IRL IPR), при цьому оцінювати можна як звіти, так і найбільш вагомі досягнення наукових установ та їх підрозділів, які щорічно готуються у НУ;

врахувати особливості діяльності музеїв, ботанічних садів, об'єктів природно-заповідного фонду: природних заповідників, біосферних заповідників, національних природних парків, які є науково-дослідними установами загальнодержавного значення, але одночасно вони також є природоохоронними установами і виконують заходи з охорони території, розробки і реалізації режиму охорони, екологічної освіти;

оцінювати НУ секторів природничих наук та суспільних наук за різними критеріями (показниками), зважаючи, у тому числі, на врахування кількості публікацій у відповідних наукометричних базах, ураховуючи, що Scopus, приміром, більше орієнтований на гуманітарні науки та дослідження, а Web of Science – на точні, природничі науки та техніку;

увести додаткові критерії оцінювання для НУ за напрямом суспільних наук, які пов'язані з особливостями проведення досліджень в гуманітарній сфері та опрацювання їх результатів;

додати кількість тез та матеріалів наукових конференцій, виданих в Україні і за кордоном, кількість розділів монографій, які опубліковані в Україні, кількість збірників наукових праць, збірників документів і матеріалів, наукових довідників тощо, виданих в Україні і за кордоном;

враховувати:

- публікації у вигляді брошур, які посідають помітне місце у структурі наукових публікацій;
- кількість опублікованих словників, довідників, каталогів та енциклопедій, посібників, підручників та методичних рекомендацій;
- археографічні видання, збірники документів і матеріалів, що також посідають важливе місце у структурі наукової продукції академічних установ;

- аналітичний сегмент публікацій – національні доповіді, аналітичні доповіді й аналітичні записки і матеріали та ін.;
- публікації у жанрі рецензій або критичних оглядів, розміщені у журналах категорії А і Б;

оцінювати діяльність установ у всесвітній мережі, як-от:

- створення й розміщення в Інтернеті цифрових ресурсів у відповідній науковій галузі;
- популяризацію науки у мережевому середовищі і т. п.;

врахувати формування, наповнення і поточний супровід серійних е-публікацій, е-колекцій, е-архівів, е-бібліотек, баз даних суспільних і гуманітарних наук та інших ресурсів як окремі позиції «Показників оцінки результативності наукової діяльності» (наприклад, у вигляді додаткового розділу VI у Додатку 2 під назвою «Цифрова та мережева діяльність»;

розробити та увести до Методики коефіцієнти підтримки установ відповідно до частки бюджетного недофінансування за п'ятирічний період оцінювання;

враховувати чисельність аспірантів будь-якої форми навчання (форма навчання не повинна впливати на результативність наукової роботи, адже сама наявність аспірантів підсилює кадровий потенціал НУ);

враховувати навчання здобувачів вищої освіти I-го бакалаврського і II-го магістерського рівнів, які проходять виробничу і наукову практику в НУ, підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників ЗВО в НУ;

враховувати якісний склад НУ при проведенні атестації НУ: додати кількість висококваліфікованих досвідчених докторів наук, кандидатів наук/докторів філософії, їх відсоток до загальної кількості наукових працівників;

дати показник щодо адміністрування підготовкою та виданням наукових журналів/видань категорії В;

враховувати кількість наукових періодичних фахових видань, випуск та підготовку яких забезпечує НУ як видавець, зокрема тих, які входять до основних світових наукометричних баз;

враховувати кількість електронних редакцій наукових періодичних видань, функціонування яких забезпечує НУ;

врахувати у показниках діяльності НУ абсолютно всі форми реєстрації об'єктів інтелектуальної власності України, додати показники щодо оцінки діяльності НУ/ЗВО за результатами отриманих об'єктів права інтелектуальної власності;

дати новий розділ «Інноваційна діяльність та трансфер технологій» з показниками, які стосуються інноваційної діяльності та трансферу технологій, зокрема щодо:

- наявної інноваційної інфраструктури та індикаторів її роботи;
- кількості виданих ліцензій, укладених ліцензійних договорів та інших договорів про передання прав на об'єкти права інтелектуальної власності або про трансфер технологій;

- обсягу отриманих від трансферу технологій або передання прав на об'єкти права інтелектуальної власності коштів;
- обсягу дивідендів, отриманих від діяльності організацій підприємницького сектору, заснованих за участі НУ/ЗВО;
- відношення отриманих від комерціалізації результатів наукової (науково-технічної) діяльності коштів до виділених на наукову (науково-технічну) діяльність коштів з державного бюджету;
- співвідношення впровадженої наукової (науково-технічної) продукції за результатами досліджень, проведених за рахунок коштів державного бюджету, до створеної;
- частки науково-технічної продукції за видами: нові пристрої, технології, матеріали, сорти рослин, породи тварин, програмні продукти у загальній кількості створеної науково-технічної продукції;

врахувати конкурсні відбори проектів з виконання наукових досліджень і розробок Національної академії наук України, національних галузевих академій наук, центральних органів виконавчої влади тощо;

враховувати експертну діяльність установи, зокрема, опонування дисертаційних робіт, експертизу науково-дослідних робіт, експертизу наукових проектів та винаходів, експертизу проектів стратегій, концепцій, програм і правових актів, а також розробку держстандартів;

враховувати експертну діяльність НУ за щомісячними замовленнями і дорученнями державних органів влади – експертизу законопроектів, постанов, державних стратегій, програм та багатьох інших документів, що потребує систематичних витрат робочого часу та регулярного залучення провідних фахівців;

враховувати такий показник як отримання молодими вченими установ стипендій чи премій Президента, а також відомчих відзнак, що є показниками кадрової підготовки спеціалістів.

Враховано пропозиції щодо:

доповнення показником "P₁₂₋₁ Кількість наукових видань (журналів), що включено до фахових наукових видань України категорії А, засновником та видавцем яких є наукова установа/заклад вищої освіти, та які індексувались у звітному році у наукометричних базах даних Scopus та/або WoS";

доповнення кола міжнародних грантових програм перелічених в P₁₅ «Переліку показників» суб'єктів потенційного партнерства, а саме: Горизонт 2020, Горизонт Європа, НАТО, УНТЦ, Євратом інші наукові грантові програми країн ЄС, які обліковуються системою ЄС «CORDIS»;

врахування (часткового) пропозицій щодо доповнення показників діяльності новими позиціями, які деталізують окремі питання щодо видання підручників, посібників, методичних рекомендацій, кількості опублікованих статей, які індексуються у наукометричних базах даних, але не мають визначеного кuartилію, кількості наукових видань, навчальних видань, кількості збірників

конференцій, тез доповідей тощо шляхом редакційного доопрацювання показників "P₉ Кількість наукових статей, які опубліковані у фахових наукових виданнях України категорії Б, та/або публікацій, які індексуються у Scopus та/або WoS (крім публікацій, які враховано у показниках P₇ та P₈); "P₁₁ Кількість опублікованих словників, довідників, підручників, посібників, хрестоматій, каталогів та енциклопедій (друкованих авторських аркушів)", "P₁₂ Кількість опублікованих наборів дослідницьких (наукових) даних, зокрема FAIR-даних";

викладення показників інтелектуальної власності у новій редакції: "P₁₃₋₁. Кількість отриманих патентів України на винаходи/на сорти рослин"; "P₁₃₋₂. Кількість отриманих патентів України на корисні моделі"; "P₁₃₋₃. Кількість отриманих свідоцтв авторського права на комп'ютерні програми", "P₁₄. Кількість міжнародних патентів, які обліковуються міжнародними патентними базами";

зміни умови про підготовку описів впливу з розрахунку 1 вплив від НУ/ЗВО плюс по одному впливу від кожного структурного підрозділу (відділ, кафедра, центр, лабораторія), які формують напрям, але не більше 10-и описів впливу від НУ/ЗВО всього;

умови мінімальної кількості працівників за основним місцем роботи для проходження атестації у частині зменшення мінімального навантаження такого працівника до 0,75 ставки;

коригування видів опису впливів, зокрема у частині доповнення опису впливу "на забезпечення продовольчої безпеки";

врахування при підготовці описів впливу традиційних для наукових працівників форм роботи (аналітична записка, експертний висновок, апробація результатів досліджень на заходах, ознайомлення науковців та широкої громадськості з одержаними новими знаннями, у тому числі фундаментальними, видавнича діяльність НУ/ЗВО);

необхідності надання роз'яснень алгоритму проведення розрахунку класифікаційної оцінки НУ/ЗВО, електронних форматів завантаження заявки та інформаційних матеріалів, зручних для наукового середовища (наприклад, PDF, DOCX тощо), що є технічним аспектом, а не предметом Методики, отже, буде забезпечуватись в Національній електронній науково-інформаційній системі "URIS" автоматично за відповідними алгоритмами, та буде роз'яснено НУ/ЗВО в інструктивних листах МОН;

зміни вагових коефіцієнтів кількості науково-педагогічних працівників та аспірантів при підрахунку потенціалу НУ/ЗВО;

зниження коефіцієнту для показника кількості монографій і розділів, які обліковуються Scopus та/або WoS;

викладення окремих показників кадрового потенціалу у новій редакції "П₁₀. Чисельність кандидатів наук (докторів філософії) та докторів наук, з числа наукових працівників та науково-педагогічних працівників, які працюють за основним місцем роботи";

врахування зауваження про потенційний конфлікт інтересів експертів, адже передбачається оцінювання із залученням закордонних експертів, а також

планується використовувати українських експертів з НУ і ЗВО для перехресної (асиметричної) експертизи ЗВО і НУ, відповідно;

необхідності зазначення фінансових показників в національній валюті – гривні, а саме: в тис. грн;

оцінювання науково-технічних розробок за рівнями їх технологічної готовності, як це прийнято в країнах НАТО та Європи (TRL, IRL, IPR), що може враховуватись при формуванні описів впливу. В той же час, методика містить вагомий розділ залучення фінансування, де можна зазначити ефективність і вагу отриманого прикладного та/або технологічного результату, зокрема через виконання договорів, грантів, ліцензійних угод тощо;

вирішення питання потенційної дискримінації українських видань, шляхом включення до показника кількості статей у фахових виданнях категорії Б, публікацій у виданнях, що індексуються базами Scopus/WoS, та не мають квартилю, чим практично прирівнюються фахові видання категорії Б до рівня журналів, що індексуються базами Scopus/WoS і не мають квартилю;

викладення пункту 2.2. додатку 3 у новій редакції:

«2.2. Перелік охоронних документів на об'єкти права інтелектуальної власності, отриманих в Україні, а також міжнародних патентів, які обліковуються міжнародними патентними базами, за результатами виконаних у 5-річному періоді наукових робіт і розробок за науковим напрямом (до 5 одиниць кожної з позицій), відповідно до таблиці»;

врегулювання роботи членів експертних груп та членів експертної комісії через можливість також і дистанційного режиму проведення засідань експертних груп та експертної комісії з використанням технічних засобів електронних комунікацій;

підготовки загальних рекомендаційних критеріїв хижачьких видавництв та журналів та включення їх до Інструкції до Методики;

строку розгляду матеріалів експертними групами;

врегулювання питання подання матеріалів з обмеженим доступом.

Не враховано пропозиції щодо:

розроблення та введення до Методики коефіцієнта(ів) підтримки наукових установ відповідно до частки бюджетного недофінансування за п'ятирічний період оцінювання, оскільки, по-перше, недофінансування характерне сьогодні усім НУ/ЗВО та для наукової сфери в цілому, по-друге, не зрозуміло яким чином має підтверджуватись "потрібний" НУ/ЗВО обсяг коштів, після ненадання якого і виникає прецедент недофінансування як такий, і, по-третє, проходження державної атестації і має створити передумови для гарантованого надання фінансування НУ/ЗВО, виходячи з критеріїв успішності провадження нею/ним наукової та/або науково-технічної діяльності;

недоцільності включення показника гендерного балансу, оскільки наявність такого показника в документах державної політики є однією з умов інтеграції України до Європейського союзу;

недоцільності показника про наявність дослідницьких грантів, оскільки саме цей показник характеризує, зокрема, динаміку пошуку і залучення додаткових коштів на дослідження НУ/ЗВО, а також його конкурентоспроможність у державних і міжнародних конкурсах, здатність інтеграції у світовий дослідницький простір тощо.

розроблення окремого Переліку показників оцінки результативності наукової діяльності за науковими напрямками гуманітарних і суспільних наук через специфіку непрямого впливу на розвиток економіки, суспільства тощо діяльності НУ/ЗВО за цими напрямками. Розроблення окремого Переліку не доцільно, оскільки такі НУ/ЗВО будуть проходити атестацію одночасно, отже, відсутність якихось показників буде характерною для усієї вибірки, тому на результат державної атестації такої вибірки це суттєвого впливу не матиме;

недоцільності урахування в розділі «Підготовка наукових кадрів» аспірантів та докторантів, які навчалися виключно за денною формою навчання в науковій установі (P_1, P_2);

врахування показників публікацій за даними Google Scholar, оскільки останній ресурс фактично є лічильником практично будь-яких публікацій, без детального оцінювання їх якості, і не є наукометричною базою по суті;

врахування у показнику P_{18} конкурсних відборів проектів з виконання наукових досліджень і розробок Національної академії наук України, національних галузевих академій наук, центральних органів виконавчої влади тощо, оскільки, такі конкурсні відбори дають права участі у конкурсному відборі виключно суб'єктам "відомчого підпорядкування", не є загальнодержавними, і доступними для всіх НУ/ЗВО. Останнє створить нерівні і дискримінаційні умови для учасників різного відомчого підпорядкування;

перегляду для НУ гуманітарного профілю окремих показників: щодо публікаційної активності у журналах, які входять до наукометричних баз даних (додаток 2, п. 2 «Наукові публікації»), щодо кількості отриманих патентів, щодо кількості поданих та прийнятих до розгляду заявок на міжнародні гранти з виконання наукових досліджень і розробок за пріоритетними програмами (Горизонт 2020, Горизонт Європа, НАТО, УНТЦ, Євратом), оскільки, згідно із даними БД Scopus у 2023 році опубліковано 1097 публікацій гуманітарного та 5043 статті суспільного напрямку, з іншого боку, відсутність чи наявність таких показників буде характерною для усієї вибірки НУ/ЗВО за відповідним науковим напрямком. Крім цього, оскільки НУ/ЗВО гуманітарного профілю будуть проходити атестацію одночасно і лише в межах напрямку, тому нетиповий(і) для напрямку показник(и) показник буде(уть) відсутнім(и) у всіх і на результат не вплине, і навпаки. Методика містить більше 40 різних показників оцінювання;

недоцільності показника придбання/отримання у власність сучасного дослідницького обладнання, оскільки це дуже важлива умова для проведення якісних досліджень, і ціла низка державних та міжнародних конкурсів дозволяє залучати фінансування для його закупівлі, або отримання;

висвітлення діяльності НУ/ЗВО у всесвітній мережі, експертної діяльності, кількості реалізованих експертних ролей науковими працівниками та/або

науково-педагогічними працівниками, оскільки ці питання містять особисті дані і конфіденційну інформацію;

зняття уточнення про надання інформації лише щодо тих конкурсних відборів, у яких можуть брати участь всі наукові установи та заклади вищої освіти, незалежно від відомчого підпорядкування, оскільки така норма створює нерівні і дискримінаційні умови для учасників різного відомчого підпорядкування;

доповнення Розділу II Додатку 3 "Відомості про організацію та рівень наукових досліджень і розробок наукової установи/ закладу вищої освіти за науковим напрямом" новим пунктом 2.5. «Науково-експертна діяльність наукової установи», оскільки це може і має зазначатися в описі впливу;

виключення питомого показника обсягів капітальних видатків на підвищення енергоефективності, впровадження технологій зеленої енергетики, оскільки наявність такого показника в документах державної політики є однією з умов інтеграції України до Європейського союзу, а також орієнтує НУ/ЗВО на посилення власної енергонезалежності, як в умовах тривалого дефіциту державного фінансування, так і безпосередньо дефіциту енергоносіїв, через війну росії проти України;

уведення принципу переваги результатів експертного оцінювання, оскільки застосування попередньої методики державної атестації наукових установ, де було закладено цей принцип, не довело його релевантність, а також через відсутність в Україні сталої культури проведення об'єктивної наукової експертизи;

здійснення юридичного супроводу роботи експертних груп та експертної комісії, а також щодо можливості оскарження НУ/ЗВО результатів атестації.

5. Інформація про рішення, прийняті за результатами обговорення:

Міністерством освіти і науки частково або повністю враховані пропозиції, які стосувалися проекту акта, не суперечили чинному законодавству та стосувалися сфери регулювання цього нормативно-правового акта. При врахуванні пропозицій та зауважень, виказаних до Методики та Положення заінтересованими суб'єктами наукової та науково-технічної діяльності, Міністерство освіти і науки України керувалося критерієм можливості легкої верифікації відповідного показника та, як наслідок, - відмовою від надлишкової деталізації кількісних показників, яка б суттєво обтяжувала як подання даних НУ/ЗВО, так і їх перевірку та врахування експертним середовищем.

Проект акта буде доопрацьовано та надіслано до заінтересованих центральних органів виконавчої влади, Національної академії наук України та національних галузевих академії наук для його погодження в установленому законодавством порядку.